

FOND NA SPRAVODLIVÚ TRANSFORMÁCIU

Fond na spravodlivú transformáciu je finančný nástroj v rámci politiky súdržnosti, ktorého cieľom je poskytovať podporu územiám, ktoré čelia vážnym sociálno-ekonomickým výzvam vyplývajúcim z prechodu ku klimatickej neutralite. Uľahčí vykonávanie Európskej zelenej dohody, ktorá má za cieľ dosiahnuť klimaticky neutrálnu EÚ do roku 2050.

PRÁVNY ZÁKLAD

Článok 175 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu.

SÚVISLOSTI

Fond na spravodlivú transformáciu je jedným z kľúčových nástrojov Európskej únie na podporu regiónov pri prechode ku klimatickej neutralite do roku 2050.

V decembri 2019 Európska komisia prijala [oznámenie o európskom ekologickom dohovore](#) (Európska zelená dohoda), v ktorom stanovila plán vytvorenia novej politiky rastu pre Európu. V rámci Európskej zelenej dohody a v záujme dosiahnutia cieľa klimatickej neutrality EÚ účinným a spravodlivým spôsobom Európska komisia navrhla vytvorenie Mechanizmu spravodlivej transformácie, ktorý zahŕňa Fond na spravodlivú transformáciu. Uviedla, že Mechanizmus spravodlivej transformácie by sa mal zamerať na regióny a odvetvia, ktoré sú najviac postihnuté transformáciou z dôvodu ich závislosti od fosílnych palív vrátane uhlia, rašeliny a roponosnej bridlice a od priemyselných procesov, ktoré sú intenzívne z hľadiska skleníkových plynov.

Mechanizmus pozostáva z troch pilierov:

- Fondu na spravodlivú transformáciu,
- osobitnej schémy Programu InvestEU,
- úverového nástroja pre verejný sektor, ktorý poskytuje Európska investičná banka na mobilizáciu dodatočných investícií v príslušných regiónoch.

Z FST sa v prvom rade poskytujú granty. Osobitná transformačná schéma v rámci Programu InvestEU láka súkromné investície. Činnosti Európskej investičnej banky by mali mobilizovať verejné financovanie.

Podpora poskytovaná prostredníctvom Fondu na spravodlivú transformáciu sa zameriava na hospodársku diverzifikáciu území, ktoré sú najviac postihnuté prechodom ku klimatickej neutralite, a na rekvalifikáciu a aktívne začleňovanie ich pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie. Kritériá oprávnenosti investícií v rámci ostatných dvoch pilierov Mechanizmu spravodlivej transformácie sú širšie, aby sa podporili aj činnosti súvisiace s energetickou transformáciou.

CIELE

Fond na spravodlivú transformáciu je kľúčovým nástrojom na podporu území, ktoré sú najviac postihnuté prechodom ku klimatickej neutralite, a na zabránenie nárastu regionálnych rozdielov. Jeho hlavným cieľom je zmierniť vplyv transformácie financovaním diverzifikácie a modernizácie miestneho hospodárstva a zmiernením negatívnych dôsledkov pre zamestnanosť. Fond v záujme dosiahnutia svojho cieľa podporuje investície do oblastí, ako je digitálna pripojiteľnosť, technológie čistej energie, znižovanie emisií, obnova priemyselných lokalít, rekvalifikácia pracovníkov a technická pomoc.

Fond na spravodlivú transformáciu sa vykonáva v rámci pravidiel zdieľaného riadenia, čo znamená úzku spoluprácu s národnými, regionálnymi a miestnymi orgánmi. Na získanie prístupu k podpore z fondu musia členské štáty predložiť plány spravodlivej transformácie územia. V týchto plánoch sa uvádzajú konkrétne oblasti intervencie vyplývajúce z hospodárskych a sociálnych vplyvov transformácie. Plány musia zohľadňovať najmä očakávaný zánik pracovných miest a transformáciu výrobných postupov v priemyselných zariadeniach s najvyššou intenzitou skleníkových plynov.

ROZPOČET A FINANČNÉ PRAVIDLÁ

Podpora z Fondu na spravodlivú transformáciu sa poskytuje všetkým členským štátom. Kritériá jej pridelovania sú založené na priemyselných emisiách v regiónoch s vysokou intenzitou uhlíka a zamestnanosťou v priemysle, ťažbe uhlia a lignitu a výrobe rašeliny a roponosnej bridlice, ako aj na úrovni hospodárskeho rozvoja. Členským štátom, ktoré sa ešte nezaviazali k plneniu cieľa dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050, sa pridelí len 50 % plánovaných rozpočtových prostriedkov. Úroveň spolufinancovania projektov sa stanovuje podľa kategórie regiónu, v ktorom sú tieto projekty umiestnené. V prípade menej rozvinutých regiónov predstavuje maximálne 85 %, v prípade prechodných regiónov 70 % a v prípade rozvinutejších regiónov 50 %.

Fond na spravodlivú transformáciu má na roky 2021 – 2027 celkový rozpočet 17,5 miliardy EUR. Suma 7,5 miliardy EUR sa financuje z viacročného finančného rámca a ďalších 10 miliárd EUR z nástroja NextGenerationEU.

Členské štáty môžu doplniť prostriedky pridelené z Fondu na spravodlivú transformáciu zdrojmi pridelenými v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho sociálneho fondu plus.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Počas rokovaní o návrhu týkajúcom sa Fondu na spravodlivú transformáciu bol Európsky parlament osobitne znepokojený sociálno-ekonomickým vplyvom prechodu ku klimaticky neutrálnemu hospodárstvu a navrhol opatrenia, ktoré pomôžu uskutočniť tento proces bez ďalšieho prehĺbovania rozdielov medzi regiónmi a bez toho, aby sa na niekoho zabudlo.

Európsky parlament navrhol rozšíriť rozsah činností, ktoré možno financovať v rámci Fondu na spravodlivú transformáciu, s cieľom zahrnúť činnosti mikropodnikov, univerzít a verejných výskumných inštitúcií, ako aj digitálne inovácie a činnosti v oblasti vzdelávania a sociálneho začlenenia. To by umožnilo regiónom, ľuďom, podnikom a iným zainteresovaným stranám účinne riešiť sociálne, pracovné, hospodárske a environmentálne následky prechodu ku klimaticky neutrálnemu hospodárstvu. Okrem toho Európsky parlament navrhol rad výnimiek pre určité hospodárske činnosti, pričom zdôraznil význam sociálneho aspektu fondu.

V roku 2020 Európsky parlament navrhol, aby sa Fondu na spravodlivú transformáciu pridelil podstatne vyšší rozpočet. To umožnilo uskutočňovať presuny z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho sociálneho fondu plus na základe dobrovoľnosti. Európsky parlament tiež odporučil doplniť mechanizmus ekologického odmeňovania, ktorým možno vyčleniť dodatočné finančné prostriedky pre tie členské štáty, ktoré dokážu znížiť svoje emisie skleníkových plynov rýchlejšie, než sa očakávalo.

Konečné znenie nariadenia, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu, Parlament formálne prijal 18. mája a Rada hlasovaním 7. júna 2021. Tento konečný akt bol podpísaný 24. júna a uverejnený v [úradnom vestníku](#) 30. júna 2021.

Frédéric Gouardères
03/2024

